

IDEA (LOPS21)

FI 4 Totuus

2. Teoriassa totta

Virittäytyminen aiheeseen

- Pohdi ja keskustele:
- Mikä merkitys totuudella on oheisissa ammateissa? Onko se esimerkiksi tärkeää, olennaista, sivuseikka, makuasia, jne?
- Miten totuus vaikuttaa ammatissa työskentelyyn? Esim. miten selvitetään, mikä on totta ja mikä ei?
- toimittaja
- juristi
- poliitikko
- tutkija
- opettaja
- taiteilija
- pappi

Totuuteen liittyviä käsitteitä

Totuudenkantaja	Totuudentekijä	Totuusarvo
Väite tai uskomus, joka voi olla tosi tai epätosi.	Se, johon vertaamalla totuusarvo selviää, esim. asiantila	Onko totuudenkantaja tosi vai epätosi.
"Ruokana on kanakeittoa"	Ruokalassa on tarjolla kanakeittoa.	Väite "Tänään on ruokana kasvispihvejä" on epätosi.

Totuusteoriat

Korrespondenssiteoria	Koherenssiteoria	Pragmatistinen totuusteoria
Totuus vastaa todellisuutta.	Totuus on yhteensopivuutta.	Totuus toimii.

Korrespondenssiteoria

– Totuus vastaa todellisuutta

*”Uskomus on siis tosi, kun on olemassa vastaava tosiasia,
ja se on epätosi, kun vastaavaa tosiasiaa ei ole.”*

- Bertrand Russell

- **Korrespondessi** tarkoittaa *vastaavuutta*.
- **Korrespondenssiteorian** mukaan totuus selviää vertaamalla väitettä tai uskomusta todellisuuteen.
- Teoria vastaa arkijärkeä ja on hyvin suosittu myös filosofien keskuudessa.
- Ongelmia:
 - Miten vastaavuus todetaan?
 - Miten kieli kuvaa todellisuutta?
 - Vastaavuus on hyvin ehdoton kriteeri.

Koherenssiteoria

– Totuus on yhteensopivuutta

- **Koherenssiteorian** mukaan totuudet muodostavat yhtenäisen ja ristiriidattoman, eli **koherentin** kokonaisuuden.
- Totuus on kuin palapeli: uskomus on tosi, jos se on *yhteensopiva* muiden totuuksien kanssa.
- Vastaa tapaa arvioida totuutta arjessa ja tieteissä:
 - Yhteensopivuus muiden uskomusten tai tutkimustulosten kanssa lisää luottamusta, ristiriita taas vähentää.
- Selkeä etu verrattuna korrespondenssiteoriaan: uskomusten vertaaminen muihin uskomuksiin on helpompaa ja selkeämpää kuin niiden vertaaminen itse todellisuuteen.
- Pohdi ja keskustele: Mitä ongelmia koherenssiteoriaan liittyy?

Pragmatistinen totuusteoria – Totuus toimii

- **Pragmatism**in mukaan *hyödylliset* uskomukset ovat tosia.
 - Toisin sanoen väite on tosi, jos siihen kannattaa uskoa.
 - Esim. sääennuste on tosi, jos se auttaa varustautumaan säähän oikealla tavalla.
- Yhteys **instrumentalismiin**: tieteen tehtävä on tuottaa hyödyllisiä välineitä, jotka selittävät ja ennustavat ilmiöitä.
- Onko totuuden ja toimivuuden suhde näin yksinkertainen?
- Keksi uskomus, joka on
 - hyödytön, mutta tosi
 - hyödyllinen, mutta epätosi.

Määritelmät ja kriteerit

- Ehkä eri totuusteoriat käsittelevät vain näennäisesti samaa asiaa, mutta ottavatkin oikeasti kantaa eri kysymyksiin:
 - Mitä totuus tarkoittaa? (**totuuden määritelmä**)
 - Miten totuus saadaan selville? (**totuuden kriteeri**)
- Jotkut filosofit ajattelevat, että totuusteorioita voidaan sovittaa yhteen:
 - Vain korrespondenssiteoria *määrittelee* totuuden.
 - Kaikki teoriat antavat jossain määrin toimivan arviointiperusteen eli *kriteerin* totuudelle.
 - Tarvitsemme niin vastaavuutta, yhteensopivuutta kuin hyödyllisyyttäkin selvittääksemme, mikä on totta.

Pohdi

1. Palauta mieleesi käsitteet **totuudenkantaja**, **totuusarvo** ja **totuudentekijä**.
2. Pohdi, mikä seuraavien teorioiden mukaan on *totuudentekijä*:
 - korrespondenssiteoria
 - koherenssiteoria
 - pragmatistinen totuusteoria.
3. Pohdi ja keskustele, mitä hyviä ja huonoja puolia eri totuusteorioihin liittyy.